Vzdycky me zajimali kytovci a tak jsem byl hned od zacatku rad, ze v Balikpapanskem zalivu zijou i tri druhy delfinu. Dva z nich se sem jen obcas zatoulaji z otevreneho more, ale jeden druh, orcela tuponosa (Orcela breavirostris) tu ma stalou populaci. Orcely vyhledavaji prave takove vody, jako je Balikpapansky zaliv - melke a kalne. Nejsou to moc rychli plavci, ale v lovu ryb v kalnych vodach zrejmne delfiny z otevreneho more predci. Takze pronikaji az daleko proti proudu rek a jejich mala izolovana populace v oblasti Mahakamskych jezer tak predstavuje jedine indoneske sladkovodni kytovce.

Orcely (a dugongy) v Balikpapanskem zalivu uz nekolik let studuje Holandanka Danielle Kreb. Neni to uplne snadne, orcely jsou plache, na rozdil od vetsiny ostatnich delfinu se vyhybaji lodim (misto toho, aby si hraly v proudu vody za lodi), prilis se nevynorujou a skoro vubec neskacou, takze najit je chce trochu cviku a vyfotit je vyzaduje opravdu hodne praxe. A navic maji jenom drobnou hrbetni ploutev, coz znesnadnuje jejich individualni poznavani (jednotlivi delfini se nejlip poznavaji prave podle rozdilu v tvaru jejich hrbetni ploutve). Ale i tak uz se Daniele podarilo shromazdit dost dobrych fotek hrbetnich ploutvi, ze kterych si zaciname delat predstavu o tom, ze je v zalivu neco kolem stovky orcel, ktere tudy denne proplouvaji nahoru a zpatky zhruba s tim, jak postupuje odliv. Za odlivu orcely cekaji v usti rek na ryby, ktere v tu dobu odliv odvadi z rek do zalivu. V te dobe jsou i nejlip videt. Obcas si i pri hladine hraji, coz je opravdu pekny
zazitek pozorovat.

Jenze nekolik let vyzkumu orcel prinasi neprilis optimisticke vysledky. Delfini se nedokazou adaptovat na dopravni ruch v dolni casti zalivu a postupne se cim dal vic koncentruji v jeho horni casti. Jenze s planovanou vystavbou provincni silnice kolem poloviny zalivu sem pronika i dalsi vystavba. Silnice se sice zatim pouze planuje, ale uz to staci k tomu, aby se v miste, kudy ma vest, zacaly stavet dve tovatny na zpracovani palmoveho oleje (ano, zase palmovy olej, tohle tema se opakuje zas a znovu...). Obe tovarny jsou z velke casti ilegalni, jenze obe spolecnosti jsou mocne a bohate, takze naji pod palcem i mistni vladu. V roce 2007 jsme se snazili zastavit stavbu prvni z tovaren, ale bezvysledne. Spolecnost jen "za trest" musela vysazet bezvyznamne maly placek mangrovu (promile toho, co vykaceli a zavezli zemi) a dal pokracuje ve stavbe. Mel to byt varovny priklad pro ostatni podniky, ktere v zalivu ilegalne stavi, ale nakonec to byl spis povzbudivy priklad dokladajici to, ze kdo ma penize, ten muze cokoli. Neni divu, ze se letos jeste hloubeji v zalivu zacalo se stavbou dalsi tovarny - opet na zpracovani palmoveho oleje.

Od roku 2007 se ale par veci zmenilo. Ochranari se sdruzili v pomerne silne Konsorcium, ktere si za svuj hlavni cil vybralo ochranu zalivu a zastaveni projektu silnice kolem nej, a s tim sovisejiciho „rozvoje". Jak je to tady bezne, ani tahle tovarna nemela v poradku povoleni a EIA (Environmental Impat Assessment) a navic se zacala stavet v chranenem uzemi, 50 metru od pomerne unikatniho koraloveho utesu, v centru vyskytu kahau nosatych a v usti reky, kde pravidelne lovi i orcely. Jakmile tohle vyslo najevo, spusitla se velka kampan a tvrdy boj. Emoce vrely na obou stranach. V prvni fazi se podarilo odklonit stavbu pristavu stranou od koraloveho utesu, coz byl ale kompromis, ktery nikoho z nas prilis neuspokojil, protoze zniceni utesu se tim pouze oddali. Nasledne na to prisly na radu delfini. Jeden z mnoha problemu je ten, ze zarazeni piliru mostu pri stavbe pristavu s sebou prinasi hlasite zvuky, ktere se vodou a zemi siri na kilometry daleko.

Potapecum muzou tyhle rany pod vodou prorazit bubinky. Delfini jsou nastesti citlivejsi spis na vyssi frekvence, takze dusledky stavby pro ne tak fatalni nejsou. Ale pokud se prilis pribizi (a jde o neocekavane zvuky!), vyjde to zhruba na stejno. A protoze delfini lovi potravu pomoci sonaru, je hluchy delfin mrtvy delfin.

Kampan pro ochranu delfinu byl tvrdy orisek, protoze spolecnost uz v te dobe se stavbou pristavu zacala, mela smlouvu s kontraktorem a s delniky a prodleva kvuli delfinum je stala velke penize. Mistni vlada stavbu pristavu oficialne zastavila, ale spolecnost pokracovala dal. Primo na stavenisti se vystridalo nekolik delegaci z vladnich i nevladnich uradu, nepomohlo to. V novinach se objevilo nekolik clanku, odeslali jsme dopisy k jejich nejvetsi partnerske firme do Singapuru, jeden mistni rybar kazdy den tajne kontroloval jejich staveniste a pocital kolik ocelovych rour v zakladech piliru pribylo, a tuhle informaci jsem pak rozesilal sms na mobily vsech zucastnenych. Teprve po nekolika tydnech se prolomily ledy a spolecnost mi zavolala s tim, abysme jim poradili jak delfiny pred hlukem ochranit. Ujala se toho Danielle. Naplanovala zvukovou zastenu, coz je v podstate plastova roura polozena na dne kolem lodi, ktera pilire zarazi. V ni jsou vyvrtane otvory. Do roury se pumpuje vzduch a bubliny predstavujou zastenu, ktera tlumi zvuky. Mereni intenzity zvuku ukazala, ze je zastena efektivni na vzdalenost 500 m a dal. Kolem lodi se proto bojemi vymezila zona 500 m a na brehu stali 4 asistenti s dalekohledy, kteri sledovali, jestli se nejaky delfin nedostane k lodi bliz. A to se stavalo pravidelne, protoze uzina mezi stavenistem a ostrovem Balang meri jen o malo vic nez 500 m a proplouvajici delfini se tim padem musi priblizit at chteji nebo nechteji. Jakmile se tak stalo, veskera stavba se zastavila az do chvile, nez se delfini vzdalili na 1 km. Tempo stavby pristavu se tim zpomalilo o polovinu, ale orcely se zdaly byt v bezpeci - az na to, ze se spolecnost k tomuhle kroku uvolila az pote, zo uz polovinu piliru zarazili... A problem ilegalni stavby v chranenem uzemi to samozrejmne nijak neresi.

Chvili se zdalo, ze korporace spolupracuje, jenze na pozadi mezitim dal hrali svoji hru. Zatimco na nas me a Danille byli mili jak andilci, v nasi nepritomnosti se obratili na Yulitu, koordinatorku

konsorcia, se srdceryvnym narkem o tom, jak se Daniele snazi ze spolecnosti vyzdimat penize a jak je vyuziva k tomu, aby mela nejaky projekt. Nasledovala vymena velmi emotivnich mailu a telefonatu, behem ktere se ukazalo nejen to, ze vetsinu penez na monitoring delfinu spravuje spolecnost sama a ne Danielle, ale taky to, ze skutecnym duvodem k prestehovani pristavu mimo koralovy utes nebyla ochrana utesu, ale to, ze je to tak levnejsi. V podstate jen vyuzili argumenty ochranaru k tomu, aby mohli zmenit plan stavby (coz je samo o sobe ilegalni krok, ktery se jim touhle cestou podarilo "lidsky" oduvodnit!). Tenhle ocividny pokus o znesvareni celnu Konsorcia se tak nakonec obratil proti spolecnosti samotne. Nasledoval velky meeting, na kterem se mimo jine exponovalo i to, ze premisteni stavby pristavu je iliegalni krok, o kterem ochranari doted mlceli v dobre vuli plynouci z toho, ze ho oni sami povazovali za dobrou vuli ze strany stavitele. A prave to se nakonec stalo duvodem pro prozatimni zastaveni cele stavby.

Zatim neni nic jiste, spolecnost v pozadi urcite dal intrikari a v terenu je vsecho pripravene k dalsi praci. My dal pokracujeme ve sledovani toho, jestli s dalsi stavbou nezacnou bez toho, aby pockali na oficialni rozhodnuti (a navrat tymu, ktery monitoruje delfiny), a policejni report a clanek do novin uz mame pro jistotu dopredu pripraveny. Jedina jasna vec je, tak jako v nedavnem pripade palmarske firmy PT Agro Indomas, ze je spolecnost za svoje prestupky tratna vyznamne penize (ne jen zanedbatelnou castu na vysazeni par metru mangrovu), takze uz snad i lze mluvit o varovnem prikladu pro ostatni. A vladni urednici, kteri stavbu povolili bez EIA a navic v uzemi, kde by se stavit vubec nemelo, ted maji v kancelari opravdu dusno a priste si uz myslim taky daji velky pozor. Mam i tak obavu, ze jak v pripade PT Agro, tak i v pripade tehle olejove tovarny, bude vysledkem zas jen neprilis uspokojivy kompromis. Ale mam taky za to, ze je to posledni plantaz a posledni tovatna, ktera v chranene casti zalivu vznikla.